

КЎЗБЎЯМАЧИЛИК

Махсус гуруҳ томонидан текшириш ўтказилган кунда атиги 21 нафар ходимнинг ишга келганлиги маълум бўлган. Марказда таърифкация ишлари тасдиқланмаган бўлса-да сентябрь ойида ишчи ходимлар учун тўлиқ иш ҳақи тўланган. Бу ҳам камлик қилганидек, тўғарак раҳбарлари журнал юртишишмаган. Директор ва унинг ўринбосарлари, услубчиларнинг ҳеч қандай иш режаси йўқ. Янги ўқув йили учун тадбирлар белгиланмаган.

2 -бет

ЕХҲТ: ЭСКИ НУФУЗНИ ТИКЛАШ УЧУН НИМА ҚИЛИШ КЕРАК?

Евроатлантика ташкилотининг кенгайиши билан ва "соода" қолиб келаётган, Шарқий Европа давлатларининг унга қиррига интилишларининг кучайиши натижасида Марказий ва Шарқий Европада хавфсизлиги таъминлаш ва иқтисодий ҳамкорликни ривожлантиришни НАТО ва Европа Иттифоқи зиммасига олди. Шундай қилиб ЕХҲТнинг хавфсизлик ва иқтисодий соҳаларидаги таъсир доираси касодга учради.

3 -бет

ТВнинг виждони

Кўзижон Ҳақимов тўғридан-тўғри олиб борилади-ган тадбирларнинг ҳадисини олган ўзига хос инту-цияга эга бўлган режиссёр эди. У ҳалол, покиза, талабчан, ўта масъулиятли, ҳуллас, телевидение-нинг виждони эди. Мураккаб воқеаларни шу заҳоти кўрсатишда профессионал маҳоратга эга бўлган режиссёр Кўзижон Ҳақимов мен учун телевидион режиссуранинг эталони бўлиб қолди.

4 -бет

HURRIYAT

1996-yil dekabrda chiqq boshlagan E-mail: hurriyat@yandex.ru № 16 (478) 2006-yil 26-aprel

«HURRIYAT»ga

2006 йил учун обуна йил бўйи

давом этади

Газетамизни ўқиб боринг,
ютқазмайси!

Нашр кўрсаткичи — 233

Танловга

«Жамият ва мен» танловига

Кўхна қурра заминимизнинг қайси бир бурчагида яшаётганидан қатъий назар, ўзи мансуб бўлган жамиятнинг жадал ривожу тақомиллини бир он бўлса-да, илгарироқ кўрмоқни астойдил орзу қилмайдиган одамнинг ўзи йўқ. Одам боласи жамоа бўлиб яшамокни касб қилган ўша энг қадим замонлардан бери шу жамоанинг қомил ва одил, аъзоларнинг эса фаросатли ва фароғатли бўлиши фақуллода аҳамиятга молик мақсад бўлиб келади. Албатта, бу мутлақо табиий ва ҳақиқий мақсаддир.

Юртбошимиз И. Каримов мамлакатимизда чинакам фуқаролик жамиятини барпо этиш борасида аниқ йўл-йўриқларни кўрсатиб берган, бу йўналишда жиддий ва кўламли ишлар амалга оширилмоқда. Алоҳида таъкидламоқ лозимки, жамият қамолоти билан боғлиқ сай-ҳаракатлардан, каттадир-кичикдир, бирон-бир кишининг четда туришига асло ҳақиқий йўқ, чунки жамиятнинг сурати ҳам, сийрати ҳам бевосита шу жамият аъзолари бўлиши шаклларнинг қамолот даражаси билан белгиланади, тўғривоғи, шахсининг ақлий, маънавий ва маданий салоҳияти даражаси жамиятнинг қандайлигини тайин этади.

Одам хилма-хил инсоний туйғулар, фаилатларнинг соҳиб сифатида ҳақиқий шахс макомини олади, жамият аъзосига, жамиятнинг ривожлантирувчи айланади. Аини шу туйғулар орасида бир туйғу борки, у шахсиятга моҳият ва шаклият бахш этадиган тенгсиз восита ўлароқ бош ўринни эгаллайди. Бу туйғу жамиятдир! Буёқ юнон математиги ва файласуфи Архимеднинг "Менга таянч нуқтани топиб беринг, мен Ер кўрсатини жойидан силжитаман" деган гапи бор, яъни ҳар қандай оғирликни кўтариш учун муайян таянч нуқта лозим бўлади. Машҳур рус адаби

моғи табиий. Чинакам жамиятчи одам ўз она тилига асло нописандлик билан қарамайди, бошқалар тарафидан нафақат ўз тилининг, балки ўзга тилларнинг ҳам, заррача бўлсин, камситилишига бефарқ бўлмайди. Она тилига ҳар қандай дахлини у ўз жамиятига дахл деб билади. Жамиятчи одамгина она тилининг оҳирсиз оҳангидан фахр туй билади.

Президентимиз хорижий тилларни ўрганиш асло она тилини унуттиш ҳасрат борлигини бизга мусиқийси онглатадир. Мумтоз мусиқамиздаги мунгли оҳанглари, мунгли бугунга қадар саломат келаётган ашулаларимиздаги дардулол но

лалар бировдан шафқат тилаш илн-жиддаги ялнчқолик, дардини дoston қилиб жамиятнинг ерга уришдай ўринсиз умидсизлик ифодаси эмас, балки қайғунинг устига жамият тирикликнинг далили сифатида қўндрилган иддаосиз виқор, таъбир жоиз бўлса, ўзга кўнглига озор бермайдиган ўқтамликнинг бетакор тараннумидир. Хар қанча бўлса ҳам, виқор виқор-да, у ўзганин жамиятга бир қадар тегиши мумкин қабилидаги андиша билан Шарқда виқорнинг ўзи танҳо қўнланмаган, унга бир чимдин ҳасрат деган оҳанг қўшилган. Бизнинг минг йиллик мусиқамиз, ашулаларимиз Европамиз, Осиёмиз, бутун дунё аҳлининг ақлини шошириб, ҳайратини ошираётганининг боисини мен, энг аввало, ана шу таваққури ва таомили ҳар қандай закий шуурни ўз измига олади, онгни осонлик билан тизгинлайди. Оддий манглик билан иш қўриласа, она тили оламини тарқ этмасдан, она тили ор-

Учрашув

ХОРАЗМЛИК ЖУРНАЛИСТЛАР ФАРФОНАДА

Фарғоналиклар май ойида Хоразмга ташриф буюришадиган бўлишиди

Ўзбекистон Журналистлар ижодий уюшмасининг Фарғона вилоят бўлими фаолиятидаги ибратбахш ишлари ҳар қанча олқишласа арзигулидир. Оммавий ахборот воситалари фахрийлариға гамхўрлик кўрсатиш, журналист кадрларнинг ижодий кўтаринкилигини ошириш ва ижтимоий-иқтисодий, маданий-маърифий ислохотлардаги ўрнини мустаҳкамлашга, энг яхши иш тажрибаларини қўллаб-қувватлаш ҳамда рағбатлантиришга қаратилган тадбирларнинг изчил амалга оширилишидан бундан далолат бериб турибди.

Мазкур ижодий жамоанинг иш дастуридан, шунингдек вилоят журналистларининг республикамиз бошқа вилоятларидаги қалам аҳли билан ижодий ҳамкорлигини йўлга қўйиш борасида ҳам қатор тадбирлар жой олган. Яқинда Андижон ва Наманган журналистларининг Фарғонага ташрифи, фарғоналиклар бир гуруҳ матбуот ходимларининг эса Бухоро ва Самарқандга сафари ҳам шулар жумласидандир.

Журналистлар ижодий уюшмаси вилоят бўлимининг ташаббуси ва тақлифи билан кун кеча Фарғонада хоразмлик матбуот ва телевидение ходимларининг катта бир гуруҳи меҳмон бўлди. Уч кунлик ижодий сафар давомида улар Фарғона, Кўкон, Марғилон ва Шоҳимардон тарихий обидаларини мароқ

билан томоша қилишди. Энг йирик «Таподиск» санонат қорхонасида, айрим матбуот ва телевидение тахририятлари ҳамда босмаларда бўлиб ўтди. Шунингдек, ижодий уюшманин вилоят журналистларидан 20 нафарини бепул йўллана билан «Чимён» санаторийига ҳам жнатиш тадбирида ҳам иштирок этишди.

Кўкон шаҳар ҳокимлигида уюштирилган қабул маросимида шаҳар ҳокими, Олий Мажлис Сенати аъзоси Маъруфжон Усмонов ОАВ ходимлари фаолиятини, жамиятимиз ҳаётидаги тутган муҳим ўрнини алоҳида таъкидлаб, жумладан шундай деди: «Сизларнинг оғир ва машаққатли, аини пайтда шарафли вазифаларингизни чин дилдан ҳис қилмиш ва қўллаб-қувватлашмиш. Ҳокимлик олий ўқув юрларининг журналистика факультетларида тахсил олаётган, шу касбга иштиққаманд кўрқонлик ёшларни ўқитиш, иш билан таъминлашга ҳар доим тайёр эканлигини билдирди.

Ҳоким журналистларни 1 июнь — Халқаро болаларни ҳўмоа қилиш кунига бағишлав ўтказиладиган ижодий танловда қатнашишга тақлиф этди.

Собир ҚАНОАТ,
«Hurriyat» муҳбири

Нашр

«KINDER-PRESS» — БОЛАЛАР УЧУН

Матбуот нашрларимиз сони яна биттага бойиди. Жаҳжи ўқувчиларга мўлжалланган «KINDER-PRESS» маърифий-ҳажвий комикслар журналининг нишонга сони дунё юзини кўрди. Республикаимизда биринчи марта комикс жанрида чоп этилган журнал таъсисчиси «Тўғон-Ўқов» масъулиятли чекланган жамияти саналади. Шунингдек, янги нашрга Чўлпон номидига нашриёт-матбаа ижодий уйи ҳам муассислик қилган.

32 саҳифани ўз ичига олган журнал «Бизда эса йўқ...», «Кел, бахшашамиз!», «Универсал энциклопедия», «Компьютер билан дўстлаш», «Kinder-reklama», «Дамингни ол!», «Устаси ўзинг!» каби қизиқарли руқнлардан ташкил топган. Ушбу руқнлардан эса болажонларни ўйинлар, халқ эртаклари ва афсоналари, машҳур адиблар, жаҳон адабиёти дурдоналаридан лаҳзалар, қизиқарли маълумотлар ўрин олган. Шу билан бирга журнал ижодкорлари болалар ижодий салоҳиятини ўстириш мақсадида «Сенинг ижодинг» руқнини ҳам ташкил этганлар. Мазкур бўлимда жаҳжи ижодкорлари асарларидан намуналар берилган.

Ўзбек ва рус тилидаги муштарак мазмунли материалларни ўз ичига олган «KINDER-PRESS» журнали таркибига алоҳида мустақил нашр сифатидаги митти китоб ҳам киритилган. Нашр ижодкорлари дастлабки сонда «Алломиш» дostonидан намуналар беришди.

Уйинлар, қизиқарли суратлар ва ўқишли саҳифалардан иборат «KINDER-PRESS» журнали болажонларнинг севимли нашрларидан бўлиб қолишига умид қиламиз.

Жавоб

Вилоят прокуратураси «Hurriyat» газетасининг 2006 йил 22 февралда чоп этилган «ТААССУФ! Ёхуд ҳокимнинг ўғли ҳаммадан устунми?» мақоласидаги ҳолатлар юзасидан текшириш ўтказиб, муайян ишларни амалга оширди. Энг аввало вилоят ҳокимлиги ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг навбатдаги ййгилиши бўлиб, мақолада сўз юритилган ҳолатларни ўрганиб чиқиш ҳақида қарор қабул қилинди.

ЧОРАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

Вилоят халқ таълими бошқармасига қарашли барча таълим муассасаларида ўқувчиларга кўрсатилаётган хизмат даражаси, ошхонадаги санитария аҳволини ўрганиш бўйича вилоят ХТБ ва ДСЭНМ ходимларидан иборат ишчи гуруҳи тузилиб, жойларда прокуратура органлари билан ҳамкорликда текширишлар ўтказилди.

Текширишларда ХТБга қарашли таълим муассасаларидаги айрим ошхоналарнинг аҳволи талаб даражасида эмаслиги, озик-овқат маҳсулотларини сақлаш, уларга ишлов бериш хоналари таъмирга муҳтожлиги, электр қозонлари ишламаслиги, овқат тарқатиш учун идишлар, стол-стуллар етарли эмас-

лиги, айрим ошхона хизматчилари тибиий қўриқдан ўтмасдан фаолият кўрсатаётганлиги каби камчилик ва қонунбузилишлар аниқланди.

Текширишлар натижаси бўйича аниқланган қонунбузилиш ҳолатларни бартараф қилиш юзасидан 13 та тақдирнома киритилди, қонунбузилишларга йўл қўймастик хуусида 26 нафар шахс расмий равишда оғохлан-тирилди, 36 нафар шахсга нисбатан маъмурий, 7 нафар шахсга нисбатан интисомий жавобгарлик тўғрисида ишлар қўзғатилди ва тегишли чора-тадбирлар белгиланди.

Э. МЕНГЛИЕВ,
Хоразм вилоят прокурори,
адлия катта маслаҳатчиси

Оғриқ

Шу йил 30 март куни эрталаб қўшнимизнинг маъракасига чиққан эдим. Келувчилар ҳам бўлганида, маҳалла оқсоқоли маъруза қилди. Унинг айтишича вазиридан комиссия келиб қабристонларнинг ҳолатини текширибди. Бизнинг маҳалламизда тегишли қабристоннинг ҳолати яхши эмас экан. Мутасадди лавозимдаги мансабдорларга жиддий танбеҳ берибди. Осоқол комиссия кўрсатган камчиликларни дарҳол бартараф этиш учун одамларни ҳашарга даъват этди. Йигилган кишилар яқдиллик билан шанба куни қишлоқ қабристонига ҳашар ўтказишга, уни ободонлаштиришга келишиди. Бир қарашда ҳар томонлама маъқул иш бўлди.

«Ишингизни тезроқ тугатиш мақсидига қишлоқ мажлисга чиқар экансиз», — деди-ю, шифокорнинг ҳайҳуйига қарамай эшикни ёпиб чиқиб кетди. Врач ух тортиди: «Ҳар кун комиссия. Комиссия келмайди кун бўлмай қолди. Қўнжик қолдик. Эрталаб эш бошланмасданок биринчи иккинчидан бугун қандай комиссия бор деб сўрайдиган бўлиб қолдик. Кошқи устма-уст келаётган комиссиялар дардингни эшитса, муаммони ҳал қилиб беришса».

Худди шу кун тўшдан кейин далага бордим. Мен тез-тез ўтиб турадиган етти гектарлик экинзор теласига тўқилган, утган йил эрта баҳордан бери «сават тўкиб» турган икки арава гўнг йўқ бўлиб қолибди. Гўнг

Изоҳга ҳоҳат йўқ

Мунозара

Ўзбек тилининг ҳуқуқий мақомини ошириш аҳтиёжи билан қўллаб атамалар, номларини ўз тилимиздаги сўзлар билан юритаётганимиз жуда қувончли ҳол. Бирок айрим ҳолларда рус ёки бошқа тиллардан кириб қолган сўзлар ўрнига ноўрин сўзларни қўллаш ҳам урф бўлаётди. Чунончи ПУБЛИЦИСТИКА жанри бадий мақола-навислик деб юритилаётганлиги унчалик ҳам тўғри эмас деб биламан. Сабаби,

ПУБЛИЦИСТИКА МАҚОЛАНВИСЛИК ЭМАС

публицистика — «публика» — омма сўзидан олинган, бинобарин омма билан мулоқотни англатади. Унинг адабий жанр сифатида шаклланиши ҳам ана шундай муайян мазмунга эгадир.

Тўғри, мақола, репортаж сингари газета жанрлари ҳам омма билан мулоқот асосида қўрилади. Бирок, публицистик асар билан мақола ўртасида катта фарқ бор. Биз газета ва журналлардаги истаган хабар ёки репортажни мақола деб аташимиз ҳам мумкин. Бирок ёзувчининг кенг мулоҳазалари, ўйлари, ҳаёти бадият қонунларидан келиб чиққан ҳолда тасвирлаши, воқеликни бадийлик билан ифода этиб боришини мақола деб айта олмаيمиз.

Хатто мақола сўзи олдиға синф рус тили диктантдан 52 фоиз ўзлаштириш берибди. Узингиз кириб бирор нарса денг. Булмасам текшириш якуни мажлисида ҳаммамиз мулазам бўламиз. Жонимизни жаборга бериб ишлаётганимиз билан номимиз қора бўлиб қолади, мактабимиз нуфузига путур этади», — деди.

— Парво қилманг. Аҳвол қандай бўлса, шундай ёзишин. Барча масъулиятни ўз зиммага оламан. Биротангизни кўнчили олдида мулзам қилиб қўймаман. 8-«А» синф масаласига келсак, диктант ўта содда айтиб берилибди ёки баҳолар қўйилибди. Бу синф рус тили диктантдан 20 фоиздан ортик ўзлаштириш бермаслиги керак, — дедим. Муовин норози ҳолатда қондан чиқди.

Текширув якунига бағишланган туман халқ таълими бўлими кенгашида ҳақиқатдан ҳам Зуҳраҳон айтганидек рус тили фани бўйича олинган диктантдан 70-80 фоиз ўзлаштириш берган мактаб директорларини дашном берибди, рус тили ўқитувчилари мулзам қилинди. Аммо мен директор бўлиб ишлайтган мактаб ҳақида ломим дейилмади. Менга ҳам,

МУХБИРИМИЗ

(Давоми 2-бетда)

КОМИССИЯ КИМ? ДЎСТМИ Ё ДУШМАН?

Ажабо! КЎЗБЎЯМАЧИЛИК

ёки Ургут тумани ХТБсадаи ахвол хусусида

Республика халқ таълими вазирилик ташаббуси билан 2005 йули йили "Мақтадан ташқари таълимнинг самарадорлигини ошириш", жорий ўқув йилини эса "Таълим муассасалари оила ва маҳалла ҳамкорлиги самарадорлигини ошириш ўқув йили" деб аталishi ва ана шу асосда қабул қилинган дастурларга мувофиқ Самарқанд вилоятида ҳам ўқувчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш, уларни спорт-соғломлаштириш тадбирларига кенгроқ жалб этиш борасида турли даражадаги амалий ишлар, кўргазмали ўқув семинарлари ташкил этилаётгани кувончли ҳол, албатта. Бироқ вилоятда шундай халқ таълими бўлими бўлими ҳам бор экани, улар кун тартибига қўйилган масала моҳиятини ҳамон буткул тушуниб етмаган кўринади. Вилоят халқ таълими бошқармасида дастурлар ижросини таъминлаш бўйича Ургут тумани халқ таълими бўлими тасарруфидан мақтадан ташқари таълим муассасалари, болалар ва ўсмирлар спорт мактабларидан олиб борилаётган ишлар таҳлил этилганидан сўнга ана шундай хулосага келиндим, дейилса адолатли бўлади.

Хозирги кунда Ургут тумани ХТБ тасарруфидан 5 та мактабдан ташқари таълим муассасаси, 3 та болалар ва ўсмирлар спорт мактаби бор. Бироқ ўрганиш асосида халқ таълими бўлими мутасаддиларнинг лоқайдлиги, ўзабиларчиликка йўл қўйишлари, мавжуд аҳолини яхши томонга ўзгартириш учун ўз вақтида киришилмагани ва унинг оқибатида жойларда меҳнат интизомини кўпол равишда бузиш ҳоллари содир бўлганилиги, ўқувчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиши юзасидан олиб борилаётган ишларнинг талаб даражасида эмаслиги аниқланган.

Келинг, яхшиси, маълумотларга мурожаат этайлик. "Болалар ва ўсмирлар мактабидеи маркази" да 106 нафар ходим фаолият кўрсатди. Мақсуд нуҳотомондан текшириш ўтказилган кунда атиги 21 нафар ходимнинг ишга қалганлиги маълум бўлган. Марказда таърифқилиш ишлари тасдиқланмаган бўлса-да сентябрь ойида ишчи ходимлар учун тўлиқ иш ҳақи тўланган. Бу ҳам қамқил қилганидек, тўғрак раҳбарлари журнал юритишмаган. Директор ва унинг ўринбосарлари, услубчиларнинг ҳеч қандай иш режаси йўқ. Янги ўқув йили учун тадбирлар белгиланмаган. Ана шунинг натижасида марказ вилоят рейтинг кўрсаткичидан 16-ўринга тушиб қолган. Утилмаган машгулотлар учун ходимларга ортакча иш ҳақи тўланган. (Бюджет маблағларидан бир кунда 100 миң сўм атрафидан нотўғри иш ҳақи тўланган). Ходимлар билан меҳнат шартномаси тузилмаган. Марказ директори янги ўқув йили давомида бир соат ҳам дарс машгулотларини таҳлил қилиб кўрмаган.

"Еш сабаҳатчилар ва ўлжашнослар маркази" да тўғрак машгулотлари ўтказиш имконияти чекланганлиги сабабли, ҳатто оддий ўқув жиҳозларига ҳам эга эмас. Лекин илмий бўлим мудири ва бошқа ходимлар утилмаган тўғрак машгулотлари учун ҳақ олишни унуттишмаган. Бу марказдаги барча ишлар деярли ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Ишчи ходимлар у ёқда турсин, ҳатто, марказ раҳбарининг ишга хоҳлаган пайтида келиб-кетиши одат тусига кирган. Режали педагогик кенгашлар ўтказилмаган. Услубий кенгаш охири марта 2002 йилда ўтказилган экан. Тўғрак машгулотлари бирор марта ҳам ўтказилмаганига нима дейсиз?

"Табиатунослик иш ва экология маркази" фаолияти ҳақида ҳам илҳик гап айтиш қийин. Марказда 70 нафар ишчи-ҳодим меҳнат қилади. Улар томонидан бюджетдан олинмайдиган бир ойлик машо ўртача 1 млн 500 миң сўмни ташкил этади. Бироқ марказда ходимлар таърифқилишаси тасдиқланмаган, лекин иш ҳақи тўланмаган. Марказнинг янги ўқув йили иш режасига, ҳатто, 2005-2006 ("Таълим муассасалари, оила ва маҳалла ҳамкорлиги самарадорлигини ошириш") ўқув йили ижроси киритилмаганлиги ажабланишли ҳол. Марказга ўқувчиларнинг келиб-кетиши умуман назорат қилинмаган. Марказга юқори ташкилотлардан текширувчи келиб, даволат билан қизиққанда кўшни мактаб ўқувчилари олиб келингани, гўё тўғрак машгулотлари мана утиляпти деб, росмана кўзбўямачилик қилинган ҳолатлар аниқланган. Марказга тегишли бўлган ер маҳаллий аҳоли томонидан хомташ қилинган. Бу ҳам етмаганидек, савдо шохбаси ва дорихона қурилган. Табиийки, мутасаддилар бундан беҳабар қолишлари мумкин эмас. Марказ вилоят рейтинг кўрсаткичида энг охири ўриндалиги ҳам ана шундай сабабларга бевосита боғлиқ. Қолаверса, кейинги икки йил мобайнида республика кўрик-танловларида бирон-бир киши иштирок этмаган. Санитария-гигиена ҳолатлари тўғрисида гапирмасча ҳам бўлаверарди. Зиёлилар у ёқда турсин, ҳатто қоровулларнинг ҳам ишга келмасдан иш ҳақи олишлари одатга айланган.

Тумандаги 2-, 3-сон болалар ва ўсмирлар спорт мактабидеи ахвол хусусида бир нима дейишга ҳам уялади киши. Энг қизиғи шундаки, ана шундай ҳолатлар аниқланган ҳайбат йиғилишида дастлаб туртала марказ раҳбарининг фаолияти ҳам қониқарсиз деб топилди, эгаллаб турган лавозимидан четлаштирилган, лекин ўн кун ўтиб негадир яна бағрикенглик қилинган, яъни уларнинг иш ҳақидан 40 фоиз жарима ундирилди, ўз вазифасида қолдирилган. Буни қандай изоҳлашга, очиги биз ҳам оғизлик қилдик: бағрикенгликми, савхотми ёки...

Убайдулло ХУЖАНИЕЗОВ, "Hurriyat" мухбири

(Бошланиши 1-бетда)
Менга жилло бериш учун расмонни ҳам рози қилдим. Хисоблаб кўрсам, ҳужжат тайёрлашга кетган сарф билан директор фондидан оладиган қўшимча маошим тенг келиб қолибди.

Мақтаб директори: — Қоғоз-бозилик авжига чиқди. Очиғи, ўқитувчиларга самара бермайдиган ҳужжатларни тайёрла деб кўрсатма беришга виждоним қиналади. Илож қанча. Комиссия келса, шу ҳужжатларни талаб қилади. Акс ҳолда қора бўёқ чаплаб кетади, ё...

Университет ўқитувчиси, фан номзоди: — Биз асли илм киши-мига жилло бериш учун расмонни ҳам рози қилдим. Хисоблаб кўрсам, ҳужжат тайёрлашга кетган сарф билан директор фондидан оладиган қўшимча маошим тенг келиб қолибди.

Мақтаб директори: — Қоғоз-бозилик авжига чиқди. Очиғи, ўқитувчиларга самара бермайдиган ҳужжатларни тайёрла деб кўрсатма беришга виждоним қиналади. Илож қанча. Комиссия келса, шу ҳужжатларни талаб қилади. Акс ҳолда қора бўёқ чаплаб кетади, ё...

Университет ўқитувчиси, фан номзоди: — Биз асли илм киши-мига жилло бериш учун расмонни ҳам рози қилдим. Хисоблаб кўрсам, ҳужжат тайёрлашга кетган сарф билан директор фондидан оладиган қўшимча маошим тенг келиб қолибди.

(Бошланиши 1-бетда)

Гап миллий санъатимиз ҳақида борар экан, санъаткор ҳақиқати билан боғлиқ яна бир гапни айтиш лозимдир. Санъаткорнинг туртла одам олдиданги сўзи ва ҳаракатида, кулгисини йиғисиди ташга босса бўладиган, ҳеч йўқ, ушқоқ мағиз бўлиши керак. Санъаткорнинг ижод ҳалтасида ана шундай мағиз йўқ сўз ва ҳаракат болалай бошласа, буни у вақтида илғай олмаса, аниқки, унинг эл олдиданги эътибори тугайди. Аслида ундаги ҳақиқат бунга изн бермаслиги керак, аммо ҳақиқатнинг ўзи муаллақлашса-чи?! Икки пулга қиммат қўшиқ ва реклама клипларида, "комедия" номи билан ниқобланган бемаза ва бемантик сахна томошалари, фильмларда номдор санъаткорларнинг довдир сўзларини эшитиб, тантиқ қилиқларини кўрганда, уларнинг ҳақиқати тунга бунга қандай йўл берди экан, деб ҳайрон бўлмаслигини илҳож қилди. Бу ўринда Туркистон жаҳидчилик ҳаракатининг раҳнамоси Маҳмуджўза Бехбудийнинг мана бу оқик, аммо аччиқ гапларини эсга олмоқ жоиздир: "... Театр хоналари масхарабозхона бўлмай, балки ибратхонадур. Ва анда мушаххис (актёр) бўлатургонлар "Юнони ва масхарабоз" бўлмай, балки мушаххис ва муаллим ахлоқдурлар. Тараққий қилган халойиқ орасида мушаххислар ҳам кибор ва муҳтарам синфлар қаториндадур. Хусусан, ўз қиссаси нафига мушаххислик қилмай, балки мактаб ва ўзи миллати нафига мушаххислик қилганлари қадри ду бало (икки баърава) зийдадур." Санъаткор бадиий сўзи, куйи, қўшиғи, рақси билан нима демокчи эканлигини энг олдидан ўзи аниқ-тиниқ билиши, айтмоқчи бўлган гапига ўзи ич-ичидан ишонини фарзидир. Бўлмаса, қош қўяман деб, қўз чиқарини ҳеч гап эмас. Агар эркак қўшиқчи "Мен сени ёндирарман", куйдираман деб куйласа, бу эркак ҳақиқатига тегишли керак, чунки неча миңг йиллардики, куйдиришлар аёллардир... Ҳақиқатини Шарқ эрқаги аёлни куйдириш пайдан бўлган эмас.

Кўпгина ёшларимизнинг классик мусиқамизни, мақомларимизни эшитишга ҳўши йўқлигидан, бундай улкан меросимизни яхши билмаслигидан эъзиримиз. Бу уларга ёқмайди, тайинки, бундан уларнинг ҳақиқатини оғинади. Аслида-чи? ХИ асрда яшаган Кайковус бобонинг ўғитларига қулоқ тутаёлик: "Эй фар-

занд, ... халқ мухталиф (ҳар хил)-дурлар. Шул вақдин бу фанинг устодлари санъатга шундоғ тартиб бермишларки, аввал подшоҳлар мақлиси учун хисравона достонлар тўзимшлар, ундан сўнг вазносиз оғир бир йўл тўзимшларки, уни икки суруд йўлга айтса ва унга оғир йўл деб от қўйишлар. Бу йўл қари-ларнинг ва хирадмандларнинг таъбиға мос келмуш эрди ва бу йўлни мазкур қавм учун туздилар. Ундан сўнг эрса кўрдиларки, халқнинг бундаси қарилар ва хирадмандлар эрмасдурлар. Шундан кейин ложа-рам йиғитлар учун бир йўл тузат-

дилад. Ундан энгилроқ вазилк шеърлар учун энгил йўллар тузиб, ҳариф деб от қўйдилар, оғир йўлдан сўнг бу ҳариф йўлни черт-дилар... Мазкур қавм учун тарона айтмоқчи пайдо қилдилар..." Демакки, узун умрда ҳар турли охан-нинг ўз эшитиш фасли борлиги азалдан маълум. Бу борада бизни кайғуртирадиган муаммо эса миллий мумтоз мусиқамиздаги каби замонавий эстрадамизда ҳам миллий мағзининг мунтазамлигини таъмин этиш, фарб таъсиридан асраш бўлмоғи лозим.

Бехбудий бобомизнинг яна бир гапи бор: "Замона илми ва фани-да бебаҳар миллат бошқа миллатларга поймол бўлур". Мамлакатимизда дунёдаги илгор фан ва техника ютуқларини эгаллаш, уларни тараққийтишимизга хизмат қилдириш бобида амалга оширилаётган қўламли ишлар нафақат юртимизда, балки хорижда ҳам баралла эътироф этилмоқда. Ёшларимиз дунёнинг манаман деган нуфузли олий ўқув юртларида, турли ишлаб чиқарил муассасаларида энг сўнгги илмий ютуқлар билан ошно бўлмоқда, тажриба ва малакаларини оширмоқда.

Бошқа мамлакатлардаги пешкадам илмий-техник гоя ва ишланмалар, тажриба ва одатлар ўрганилган экан, бениҳоя зийраклик, мулоҳазакорлик, оқ-қорани ажрата билмоқ идрок зарур, токи эзгу ният билан қилинган ҳаракат натижасида бизнинг миллий менталитетимиз, дунёларга алишмайдиغان қадриятларимизга даҳл қиладиган тушунча

вбатдаги масъулият ҳар бир соҳанинг буйруқ, кўрсатма, топшириқ бериш ва текширув комиссияси юбориш мақомига эга бўлган юқори ташкилотлар зима-масига тушади. Буйруқ ва топшириқларнинг амалий фаолияти самара бериши юз чиғирикдан ўтган, мавжуд шароит ва бажарувчиларнинг имкон даражасидан ортик бўлмаслиги лозим. Ишчи назорат қилиш учун қўйи ташкилотларга вакиллар юборилаётганида уларнинг қўлларига гуэри эмас, малҳам тўзқазилсин. Комиссиялар ботган жойларида вақтларини қоғоз титиш билан эмас, иш ҳолатини, эришилган натижаларни таҳлил қилиш билан шуғулланишсин. Ходимларни терговчилик сўроқ қилишмасин; дилдан ўртоқларча сўхбат ўтказишсин. Уларнинг "дард"ларига малҳам қўйишсин. Рамзий маънода юқори ташкилот қуйи ташкилотнинг отаси. Ота ҳеч қачон фарзандига ёмонликни раво кўрмайди.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

Уз навбатидеи қуйи ташкилот ва ижрокчи ходимлар ҳам муътелик дардидан қутулишсин. Фалолликларини оширишсин. Юқори ташкилотдан иш манфатиға фойдаси тегмайдиган ёки бажаришнинг у ёки бу сабабга кўра имкони бўлмаган кўрсатмалар келган тақдирда (айниқса олий маълумотли зиёлилар, олимлар) бу ҳақда ўз муносабатларини билдиришсин. Муносабат билдириш шаққоқлик ҳам, топшириқни бажаришдан бўйин товлаш ҳам эмас. Виждон амира, ҳақиқат манфатиға мос келмайдиган ҳўжа кўрсинга иш бажаришдан кўра анча юксак бўлади. Бу фуқаровий жамятимизнинг ҳар биримиздан ҳақли талаби.

ва қарашлар кириб келмасин. Давлатимиз раҳбари ана шундай бегона ва макор таъсирлардан ҳаминша иқтисодан қурилгани бот-бот ухтириб келадилар. Бу иқтисоднинг нақдлар қучли бўлиши ҳам, албатта, яна ўша ҳақиқатга бориб тақалда.

Миллий ҳақиқатини тиркилиги ва уйғоқлиғи ҳақида гапирганда, қўпича японлар эсланади. Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га

чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

Ҳасан Ато Абушйининг "Туркий қавмлар тарихи" китобида шундай дейилади: "Епун қавминини ваҳшат (овчилик даври)дан бадавият (ҳайвон боқиш)га, бадавиятдан маданият (деҳқончилик, маориф, ҳунар, санъат)га чиқардиклари учун аслофларина — ота-оналарина ташаккур айтиб, раҳмат ўқурлар, уларни таъзим ва ҳурмат ила ёд этарлар. Иккинчи, Овруподин фойдали ва зарур илмлар ва хунарлар ўрганилган ҳолда зарарили ва керакмас урф ва одатларни асло қабул этмаишлар."

вийсидан қандай фарқларди деб беҳитиёроқ ўйга толаман. Масалан, агар бизда ўзимизнинг физика ва химиямиз бўлганда, уларга асосланган техника ва саноят бутунлай бошқа тараққиёт ўзинидан кетмаслиги, кундалик ҳаётимизда миллий хусусиятларимизга янада уйғун машиналар, кимёвий ва техник маҳсулотлар ва шу қабилар пайдо бўлмасмиди?" Танидзаки яна бир оддий мисол келтиради, авторучка билан чўткача (иероглиф ва "кана" белгиларини ёзишга мўлжалланган)ни қиёслаб экан, агар авторучка Япония ёки Хитойда кашф этилган-

рилганда бу пауза осонлик билан босилиб кетади. Шундай қилиб, машинага мулозиматли муносабатимиз фақат шунга олиб келадики, биз ўз санъатимизни бузамиз, сохталаштирамиз. Хорижликларда мутлақо бошқа ҳолатни кўрамиз: уларда машина ўз муҳитларидан ривожланган ва, албатта, ўз санъатларининг барча хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда яратилган. Бу маънода биз катта зарар кўрмоқдамиз. Бу гаплар бир қадар мунобағалидай, жудаям ошириб юборилгандай туюлиши табиий, Чунки дунёдаги илгор ақдан мутлақо фойдаланмаслик, уни бутунлай инкор этиш ҳам жаҳолатга яқин бир ҳаракатдир. Аммо япон адибининг мулоҳаз

Эхтиром

Оммавий ахборот воситалари ичида энг навиқорон, энг халқчил ва энг олдинги сафда тургани телевидениедир. Халқнинг эстетик тарбияланшида, маънавий камол топишида телевидениенинг ўрни ва роли беқиёс. Техника тарққиб ва унинг тез ривож телевидениени бошқа ОАВлар ичида биринчи ўринга олиб чиқди. Телевидение ўзининг тезкорлиги, таъсирчанлиги, оммавийлиги ва самимияти билан шухрат қозонди. Илмда, фанда, маданий ва ижтимоий ҳаётда "дунё даричаси" эканлигини намойиш этди. Инсонни шахс сифатида камол топтириш, ижтимоий муаммо ва қарама-қаршиликларни ечиш, жамият тақдирини олдида инсон масъулиятини тарбиялаш телевидениенинг асосий ижтимоий вазифаларидан бирига айланган.

Шундай экан, бу даргоҳда ишлайдиган юксак малакали кадрларни тайёрлаш, замон талабларига жавоб берадиган мутахассисларни етказиш алоҳида аҳамият касб этади. Жумладан, режиссёрлар ижодида кўп нарсаси боғлиқдир.

Режиссёрнинг дунёқараши, жаҳон тараққиёти қонуни, табиат ва инсоннинг сир-асрорини кўчур тафаккур қилиши ижод мазмунини ташкил қилади. Режиссёр ўзидан аввал буюк санъаткорлар, рассомлар, ёзувчилар, бастакорлар ижодини яхши ўрганган, услубиятлари, ўзига хос хусусиятларини идрок қилган бўлиши керак. Телевизион режиссёр гоёвий-бадиий қамол эса касбининг назарий ва амалий томонларини, техник имкониятларини кўчур билганлиги билан аниқланади. Телевизион режиссёр меҳнати муаллиф, муҳаррир, тасвирчи, рассом, бастакор, овоз режиссёри, чироқчи, видео ва техник муҳандислар иштирокида рўйбга чиқади. Телевизион режиссёр ана шу ижодий жамоанинг гоёвий-бадиий раҳбаригина эмас, балки тарбия қилувчи раҳнамоси ҳамдир.

Театр режиссёрининг ўз хислатлари, фазилатлари бор. Кино режиссёрасининг ўзгача ишлаш услубиятлари бор. Телевидениеда ишловчи режиссёр эса ҳар иккала касбининг уйғунлигидан, омикталигидан келиб чиқиб бошқача хислатларни ўзида касб этади. Телевидениеда ишлайдиган режиссёрлар алоҳида тоифадаги одамлар бўлиши керак. Дунёни сув босса тўпига келмайдиган, тенгсиз-тебранмас ёки ўта шохқалок, «ўпкаси йўқ» одамлар ишлаши мумкин эмас. Бу даргоҳда ўта сезгир, зукко, ҳозиржавоб одамлар ишлаши лозим.

1960-йилларда телевидениенинг адабий-драматик тахририятда театр соҳасида кўп йиллар хизмат қилган Юрий Пуртов деган режиссёр бор эди. У пайтада телевидениенинг барча кўрсатувлари тўғриван тўғри кетар, алоҳида ёзиб олинмас эди. Пуртов ҳаётда анча ўзини тўтиб олган, бамайилхор, етти ўлчаб бир кесадин ижодкор эди. Узи тайёрлаётган кўрсатувларни эфирга узатаётган

пайтада 4-5 тасвирдан бирини томошабинга ҳавола қилиш вақтида уайи уруғ берадиган кадрлар кечикчи бўлиши, тасвир кучи йўқолгандан кейин эфир овозини қўра эди. Бўш-беҳеч ҳеч кимга озор бермайдиган бу режиссёр зуваласи телевидение учун йўғрилмаганлигини сезиб, театрға кетиб қолди.

Машҳур кинорежиссёр Қамара Камолова ҳам ўз фаолиятини телевидениеда бошлади, лекин кўп ўтмай иқтидорини кинода топди. Дастлаб телевидение даргоҳида иш бошлаган театр режиссёрлари Армуғон Муҳаммедов, Бобоҳўжаев, Викторина Райкова, Музаффар Асадуллаев, Маҳсуд Юнусов, Ҳайбат Алиев, Акмал

ТВнинг виждони

Ҳайдаровлар ҳам аср мўъжизасининг сир-асрорларини билиб олгунга қадар анча қўйналганлар, кўрққанлар. Атак-чекач қилаётган бола кўп йилкилгандай булар ҳам адашганлар, довдираб, пультада нима қиларини билмай қолганларига кўп гувоҳ бўлганман. Фақат тажриба ва излашни тўғридан ўз иқтидорини кейинчалик телевидениеда қўрганлар.

Режиссёрларнинг кейинги авлоди — Мели Маҳаммад, Хамид Қасимов, Мирсидик Устабобоев, Мираббос Мирзақасимовлар бу ҳолатларни тез ўзлаштиради. Буюк театр режиссёри Тошқўла Ҳўжаев ҳам умрининг сўнгги йилларида телевидение билан ҳамкорлик қилиб, спектакллар: «Океанда етти фарёд», «Ҳожи афанди уйланади» каби телевидение асарлар саҳналаштирди. Лекин шундай буюк шахс ҳам спектаклни эфирга жонли узатаётганда пультада ўтириб шошиб қоларди. Режиссёр пультада ўтириб, кадр танлаш, жонли эфирда бадиий асар яратиш, уни бунёд қилиш ҳаманинг қўлидан келарвермади. Театрда режиссёр саҳнани мейвёрига етмагунча такрор ва такрор машқ қилаверди. Кинода тасвир ёқмасга, қайтадан тушириш мумкин. Телевидениеда бунга имкон йўқ. Барига ҳозир, шу тобада, шу захоти улғуриш шарт. Булмас, футболда урилган голни қайтариб бўлмади, Наврўз байрамда илғаб олинган қадри такроран қайтариб бўлмади. Ёки бўлмас митингда гапирарётган одамга, «Кайтадан гапиринг биз олишга улғурмади», деб айтолмаймиш. Тўғридан-тўғри олиб борилаётган ҳолатларда текзор бир фикрга келиши шарт бўлганидек, телевидение режиссёри ҳам зудлик билан тўғри, ягона бир қарорга келиши керак.

Мен иш жараёнида кўп йиллар мобайнида кузатган, зуваласи фақат телевидение учун йўғрилган Қўзижон Ҳакимовнинг тўғриван-тўғри олиб бориладиган кўрсатувларини томошабинга узатганда юксак маҳоратига шохид бўлганман. Мустақиллик байрамларини, Наврўз тадбирларини, «Шарқ тароналари»ни, спорт универсиадаларини томошабинга узатганда унда алоҳида илҳом жўшиб турарди. Пультада ўтирганда ўзгача ҳолат касб этарди. Қаршисида турган 8-10 та тасвирдан бошқа ҳеч нарсани кўрмасди. Уша тасвирлардан ҳақиқий телевизион асар ижод қиларди. Майдонда кечаётган томошадан, тўғри режиссёри ўйлаган режалардан ус-

ларни чарчатади. Тўғри, ҳозир техник имкониятлар жуда ўзгариб кетди. Янгидан- янги илдам, тезкор камералар пайдо бўлди. Бу деган сўз ўшаларни кўз-кўз қилиш керак дегани эмас-ку. Хаддан ташқари эффектларга куч бериб, режиссёр режисани, олдиға қўйилган мақсадни, телевидение санъатининг бурчини унутиб қўймаймизми? Томошабин умий планларни соғиниб кўрсин. Ҳозирги ўсиб келаётган ҳамкасбларимизга ҳавасим келади. Биз кўрмаган техникани булар кўрди, катта имкониятлар яратилди. Лекин бундай техникадан унутмай ва ифодали фойдаланишимиз керакка ўхшайди. Мураккаб эффект воситалари, монтаж усулларидан ўринсиз, бемақсад фойдаланмаслик керак. Бу нарсани шомша-шошарлик билан тайёрлаган, бир-бириға ўхшаган клипларда, арзон-гаров тайёрланган кўрсатувларда кўриш мумкин. Пайванд сирларини яхши ўрганган одамнинг ҳаммаси режиссёр бўларвермади. Режиссуранинг ўз сир-асрорлари, қонун-қоидалари бор. Токи киши бу мактабни ўтмас экан, ҳар мақомга йўғралайверди. Кўрсатув томошабини ларзага солмас экан, жонбуша келтирмас экан, қилинган меҳнат, сарф-харажат осмонга учди, деяверинг.

Жонли эфир пайтада бутун ижодий жараён сардори режиссёр ҳисобланади. Пультада унинг ёнида режиссёр ассистенти, қатор техник муҳандислар, орқасида овоз соловчиси, режиссёрлар, студияда ёрдамчи режиссёр, тасвирчилар, чироқчилар ва кўп сонли иштирокчилар, қаршидаги қатор мониторларда камералардан келаётган саккиз-ўн та тасвирлар, уларни саралаш, кераклигини томошабинга узатиш масъулияти режиссёрдан кенг қўламдаги идрокни, ҳозиржавоблиқни, ақлий сафарбарликни талаб қилади. Ёдимда: бир масъул ходим телевидениеда режиссёр иккиламчи, муҳаррир бирламчи ҳисобланади, деб айтган эди. Бу бутунлай нотўғри фикр. Телевидение, авваламбор, бу — томоша даргоҳи, томошани режиссёр тайёрлайди. Тўғри, информатсион дастурда сўз биринчи ўринга қалқиб чиқади, лекин уни ҳам режиссёр кўришни қўлади. Бадиий телевидениеда, шу дастурларда режиссёр ўрни ва роли беқиёсдир. Ҳужжатли экранни ҳам ифода воситалари орқали режиссёр тайёрлайди. Муҳаррир масъулияти инкор қилмаган ҳолда режиссёр иқтидори, унинг имкониятлари биринчи ўринга чиқади. Мен ҳозирги замон техника тараққиётида телевидениенинг жонли кўрсатувларини эфирга узатишда режиссёр масъулияти бениҳоят катта ва унинг истиқболли порлоқ, деб ўйлайман. Шундай экан, телевидениеда замонавий режиссёр имкониятидан фойдаланиш вақти келди.

Телевидение бўли — кичик экран санъати, йирик план санъати. Инсоннинг юзи, қўзи, кайфияти, руҳияти бизга қизиб, Телевидение умумий, кечисиз планларни унча ёқтирмайди, унинг қўлими, тасъирини ўзгача. Катта экранда қўрилган жанр сахналарининг тасъирини кичик экранда қўрилган томоша қилганда турфа одамларнинг туриши, ҳолати, ўзини тутиши томошабинга қизиб, Ўқидан-бўёққа юрган, тинимсиз ҳаракатда бўлган камераларнинг имкониятини намойиш қилиш, чумолидай одамларнинг ҳаракатини, узундан-узок бетасвир тасвирларни кўриш одам-

ларни олтин тусмол қилиб, турли кўйларга тушаверади». Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт. Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт. Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт. Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт.

Маҳкам МАҲАМЕДОВ, Ўзбекистон санъат арбоби

Сафар

АСКАР БИЛАН БИР КУН

Айни пайтада Қуролли Кучларнинг барча қақриув масканларида армия ёшидаги ёшлар орасидан Қуролли Кучларда хизмат қилиш учун баҳорги қақриув ишлари кенг қўламда олиб борилмақда. Жумладан Ўзбекистон Республикаси МХХ Чегара қўшинлари сафларига ҳам ҳарбий хизматга қақриув барча вилоятларда катта масъулият билан ташкил этилган бўлиб, бу масъулий ишга чегара қўшинларининг энг масъулиятли, тажрибали офицерлари жалб этилган. Шу боис биз мана шу фурсатдан фойдаланиб ҳарбий хизматга қақрилаётганлар, ёшлар ва ҳарбий хизматини ўтаётган аскарларга ватанин химоя қилиш муқаддас бурч эканлигини яна бир бор тушунарли ва содда тилда айрим воқеалар мисолида баён этишга ҳаракат қилдик.

Шу билан биргаликда ҳарбий хизмат ҳақида ўйлар эканмиз Қуролли Кучларда қақрилаётган ва хизмат қилаётган ҳар бир ҳарбийнинг кундалик хизмати ва ҳаёти ватан ва унинг химояси билан ҳамонан эканлиги учун ватан сўзи мағзини янада теранроқ қақришга ҳаракат қиламиз.

Яқинда телевизор экранларида бир чегара масканида йўловчи автобус ичида яширин ҳолатда олиб келинган катта микродоғи гиёҳвандлик моддаларини чегарачи аскарлар томонидан қандай фойдаланилганлиги ҳақидаги хабар бутун мамлакатимизга тарқатилди.

Хатто, қўлга олинган гиёҳванд моддаларнинг қора бозорда миллион-миллион доллар туриши ҳам айтилди. Бунинг қўлга туширишда қатнашган ва уни фойда этганлар оддий аскар йиғилар эди. Бундай воқеа бошқа чегара масканларида ҳам бўлиб туриши мумкин. Демак, аскарларимиз ҳар кун ватанимиз ҳудудига ҳоконий, яширин ҳолатда кириб келаётган жуда кўп гиёҳванд моддаларни, контрабанда молларини тўхтатиб, бу оғудан халқимизни сақлаб қолмақдир.

Бу аскарларнинг ўз ватанини, халқини қолаверса юртдошларини бу ярамас оғудан қутқариш билан бирга, ўзлари учун муқаддас даргоҳ бўлган кўнгул жойини бало-қазоралардан асрашга қўшаётган муносиб ҳиссаларидир десак тўғри бўлар.

Мана шундай аскарларимиз, посбонларимиз бор экан юртимиз тинч, дастурхонимиз тўкин, ҳаётимиз фаровон бўларверди. Халқимиз, ота-оналаримиз, ёру биродорларимиз, қолаверса барча қариндошлар тинч ухлайди.

Бу ватан бизга ота-боболаримиздан мерос қолган маскан. Мана шу гўзал ва обод маскани кеча-ю-қундуз химоя қилишга ва уни ўзимиз қабул қилиб олганимиз сингари кейинги авлодга янада обод, яшанган ҳолда топшириш бурчимиздир.

Ана шундагина ҳаётимиз узлуксиз ривожланаверади, ватанимиз эса гўзаллашиб бораверади.

Қўмондонликнинг алоҳида топшириғи билан Андижон вилояти ҳудудида фаолият кўрсатаётган ҳарбий қисмага қаршили барча чегара постларида бўлиб қайтдик.

Мақсад эндигина ҳарбий хизматга қақрилган ёш аскарлар руҳини кўтариш, чегарачилар билан яқна ва умий тартибда сўбатлар ўтказиб ватан тушунчаси, ҳарбий қасамд мазмунини ҳақида фикрлашим эди.

«Ватан дейимиз, ватанпарварлик, ватан химояси дейимиз, аслида бу тушунчаларнинг аниқ маъноси нима? Бизнингча булар ҳеч қанон умумий маъно, маъмув тушунчалар бўлмаган. Биз ватан деганда аниқ маъно кўз ўнгимиздан ўтади.

Яъни ватан бу энг аввало ўзимиз туғилган, вояга етган оила, ота-онамиз баргидир. Бу сўз мағзини янада кенгроқ тушунадиган бўлса, ватан бу — биз туғилиб ўсган кишлук, туман, шаҳар, вилоят. Ўзбекистон эса бизнинг умумий ватанимиздир.

Демак, аслини олганда Ўзбекистондаги улкан ватанимиз бу ватан.

ЭЪЛОН
Янгидан ташкил этилган «Тошкент монументал комбинати» акциядорлик жамиятининг навбатдан ташқари йиғилиши 2006 йил 26 май соат 12⁰⁰ да жамият жойлашган қўйидаги манзилда бўлиб ўтади: Тошкент ш. 1-Катта Миробод кўчаси, 32-уй.
КҮН ТАРТИБИ
1. Акциядорлик жамиятининг молиявий-хўжалик фаолияти истиқболлари.
2. Жамият устав жамғармасини ошириш.
3. Ҳар хил масалалар.
МАЪМУРИЯТ

Мутолаа

“ЗАМОНДОШ ҚАЛБИ”

ёхуд беармон публицистик руҳ

Жўра ака, янги китобингизни ўқидим. “Замондош қалби” истараси иссиққина рисола бўлибди. Иш бундоқ бўптида, деган ички бир гурур кечди кўнглимдан.

Тўғрида, айрим қаламқашларга ўхшаб ундок қилдим, бундоқ қилдим, деб етти маҳаллага жар солиб юрмай, етмиш ёшнинг остонасида шундай салмоқли китоб чиқариб қўйибсиз, яна нима дейлик: қойил!

Бир пайтлар сиз ҳақингизда гап кетганда кимдир “Э-э, Жўра Саъдуллаевми, паравозку!” деган эди. Шу баҳо тўғрилигини бугун яна бир бор исботлабсиз. Гапирингизга, завқингизга гап йўқ, устоз! Биз бунинг тахририятларда бевосита ишлаган, атрофингизда ўралашиб юрган шоғирларингиз жуда яхши биламиз.

Ўрни келиб қолди, эсланганда мазза қиладиган гап. Раҳматли Мирзақарим Пирматовнинг сизнинг шахсингиз билан боғлиқ бир ҳазили ҳеч ёдимдан қимқайди. Ушанда шоғирларингиздан Нарзулла Жўраев, Абдукарим Раҳимбердиев, Абдуҳошим Мадатов ва қамина қизгин ижодий мувоҳаса устида, гийбат жанрини (гап сиз ҳақингизда эди) гуриллатиб турган эдик. Хар ҳолда ёшлик. Хар биримизда ўнтадан буюк дохийнинг гурури қўрт тўкиб турган, бировага бўй беришни орийат санаб, ўзимизни ўтга-чўққа уриб, оёғимиз ерга тегиб-тегмай юрган дамларимиз. Қўлтигимиз остидаги ёлгон ҳаводан мутаассир бўлиб ўтирган Мирзақарим ака “Хув, болалар, биздақаларни ўнтаси ўн кунда қилдирган ишни Жўра ака мудраб ўтириб ўн минутада қилади”, деган эдилар.

Энди билсақ, бу бир “баевой” журналистнинг иккинчи бир зўр ҳамкасбига тан бериши, қолаверса, ўзини арслон фаҳмлаб, босар-тусарини билмай юрган биз жужахўрозларга қоқитма — “ўзингиз бос, бола пақир”лар қабилидаги насихат ҳам экан.

Ҳай майли, чалғимайлик. Янги рисола-нигизда ҳам эски принципларингизга содиқ қолибсиз. Яъни мавзулар ранг-баранг, жанрлар жанговор: очерк, лаҳза, сўбатлар ва бир чимдимгина юмор. Энг муҳими, ўзингизга хос ҳаяжон ва публицистик руҳини йўқотмабсиз.

Сир эмас, ҳозир оддий касбдаги киши-

лар ҳақида жиддийроқ, каттароқ нарсани ёзиш модада эмас. Айрим ҳамкасбларим хафа бўлишмасини кейинги пайтларда оддий одамлар ҳақида ёзилсаям, қанақадир оғриниброқ, ноилжолликдан ёзилаётгани сезилиб туради.

Қаҳрамонларингиз касбини атай санаб чиқдик, асосан ишчи, боғбон, деҳқон, фермер, ўрмончи, геолог, шифокор, молиячи, ҳуқуқшунос, иктисодчи, курувчи, металлург, кимёгар ва ҳақазо.

Партия ташкилотлари, қасаба уюмчалари, турли идора ва ташкилотлар фаолияти билан боғлиқ мақолалар одатда бироз зерикарлироқ чиқади. Бироқ сизда улар ҳам ё танқидий ёки кишини бефарқ қолдирмайдиган таҳлилий мулоҳазаларга бойлиги учунми, ўқувчини зериктирмайди.

Ҳа, дарвоқе, “Раҳбар маънавияти ва маънавий муҳит” сарлавҳали публицистик руҳдаги асарингиз ҳақида. Ўзимизнинг журналистик ибора билан айтганда, китобнинг энг “мих мақола”си бўлибди. Тўғри, мақолада таъкидлаганингиздай, “Хар бир жамият ўз маънавий муҳитини ўзи яратади. Бунда у ўтмиш маданий-маънавий меросига, умумҳақон қадриятларига асосланади”. Ҳақ гап.

У ҳолда ноҳақликларга чидамай ўзини ўзи осиб қўйган бешинчи синф ўқувчиси ҳақида мамлакатимиз Президентини қуйиб-пишиб гапирарётган бир пайтада қулониға танбур чертилаётгандай, оёғини рақс мақомига лиқиллатиб, парвоий фалак ўтирадиган туман ҳоқимлари қаердан пайдо бўлмақда?! Юрт ташвишига парвосиз бундай раҳбар кимсаларнинг виждонини уйғотмоқ, лоқайдлик ботқоқидан сугуриб олмақнинг йўли, чораси борми?

Бу саволларга мақолада яхши жавоб берилибди. Демак, “Маънавий муҳитни соғломлаштириш учун жамият аъзолари ўзларининг кимликларини, ҳуқуқлари ва бурчларини, орзу мақсадларини аниқ-тиниқ англаб олмақлари керак. Қисқаси, миллат ўзини, ўзларини англамоғи зарур. Акс ҳолда... ўз маънавий илдрларига, миллий қадриятларига, бурчларига садоқатли, эзгу ниятлари йўлида собитқадам бўлолмайди. Ялтираб қўринган ҳар бир

нарсани олтин тусмол қилиб, турли кўйларга тушаверади».

Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт. Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт. Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт. Бу жамият маънавий муҳитини соғломлаштириш шарт.

Албатта “Халол, жонқуяр, ташаббускор етакчиларгина омманни буюк келажак сари бошлаб бора олади. Раҳбарки, сўзида су-бутсилик қилдимми, мен бошлиқман, яхшилик, эзгуликка, одамлар дардига қулук солишга даъват этавераман. Лекин ўз ишимни ҳам “билиб-билиб” қилавераман, деб ўйлай бошладимми бу унинг инқирози, таназзули”дан дарақдир. “Бундай маънавий билан киши яхшиши, раҳбарликни даъво қилмагани маъқул”, деб куйинибсиз. Жуда тўғри, одил фикр. Худо хоҳласа, шундай бўлади ҳам.

Юқорида бир чимдим юмор ҳақида эслатувдик. Китобнинг “Асом гаданг неға тўноб?” сарлавҳали қисми менимча ҳақини ҳисобини тузи-намагини анча ростлаб, ўқишлигини бирмунча оширадиган боб бўлибди.

Кўнглингизга келмасини, устоз, Асом гаданг тимсолида негадир кўз ўнгимизда ўзингиз намоеён бўларвердингиз. Бунинг боиси Асом гадангни безовта қилмайдиган масаланинг ўзи йўқлиги. Хар қалай у жамиятдагиси у ёқда турсин кундалик турмушдаги камчилик ва қусурларни қўрганда ҳам лоқайд қололмайди. Гажир, муросасиз бу қаҳрамонингизда одамга ёқиб тушадиган талай фазилатларни кўрдик.

Хуллас, рисола-нигизда беором инсон қалби бор. Қалб бор жойда албатта қувонч, изтироб, меҳр-муҳаббат, севиғи ва садоқат, эзгуликка интилиш, кураш бўлиши шубҳасиз. Ушбу сифатларда эса келажакка умид йшайди.

Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ

ЗАМОНДОШ ҚАЛБИ

Жўра САЪДУЛЛАЕВ

HURRIYAT
Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси
Тахририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 41-49-91. Тел: 135-39-01, 41-52-72

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁЕВ
Тахрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУХАММАД, Азамат ЗИЁ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳор ИБРОХИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Раҳмон КҮЧУКОВ, Шерзод ФҲЛОМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 034-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.
Индекс: Яқна обуначилар ва ташкилотлар учун — 233
Газетада чоп этилган мақолалардаги фактлар учун муаллиф жавобгар

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонасида босилди. Манзил: Буюк Тўрон кўчаси, 41-уй.
Навбатчи: Исроил СУЛТОНОВ
Тел: 3241
1 2 3 4 5 6
Тахририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.